

НОВИ ПОДХОДИ И ИНОВАЦИИ
NEW APPROACHES AND INNOVATIONS

СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО
НА ДИГИТАЛНАТА КУЛТУРА.
ДИГИТАЛИЗИРАНЕ НА КИРИЛИЦА

Христо Христов

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: България неизменно е била и ще бъде част от европейското културно семейство. Цивилизационно и стратегически тя е мост за духовен трансфер на културни влияния. Доказали сме го исторически и на другите държави и народи, които ползват кирилицата в своята езикова, образователна и визуална култури. Съвременните информационни технологии и създаването на софтуерни платформи за електронно обучение осъществяват интеграцията на българските образователни програми с европейските и световните във виртуално образователно пространство. Обучението чрез електронни и телевизионни медии извежда на преден план графичната визия на предлаганите продукти, както и необходимостта от по-осезаемо присъствие на българската кирилица в тази графична образност.

Ключови думи: българска кирилица; дигитализирани шрифтове; образователни платформи

България винаги е била част от европейското културно семейство. Колкото и да са се променяли политическите граници на държавата, според географската си дислокация тя си остава кръстопътна зона. Исторически и духовно България е на вечния кръстопът на народи и култури, оказващи си взаимно влияние. Кирилицата, независимо че е дело на славянските първоучители и равноапостоли св. св. Константин-Кирил и Методий, по своята същност е продукт на този културен обмен, без да ощетява културната ни идентичност.

България е един устойчив във времето и геополитическото пространство мост за трансфер на културни влияния и ние сме го доказали на държавите и народите, също ползващи кирилицата. С приемането на християнството в средата на IX в. българското общество прави своя цивилизационен избор. Избор не само политически, но и чисто прагматичен. С него обществото

става писмено, трите хиляди ученици на Климент Охридски са само малка част (Teofilact Balgarski), появява се писменият начин на запазване на информацията и което е още по-съществено, запазването и предаването на информация стават на собствена азбука.

Айзък Азимов, известен писател фантаст, в началото на 80-те години на миналия век предлага в есе своята визия за развитието на света през 2019 г., т.е. за времето преди една година. В част от есето той коментира виждането си за компютризирането на човечеството: „Образованието, което трябва да се промени в новия свят, ще се промени от този, който изисква промяната – компютъра. Училищата несъмнено ще продължат да съществуват, но добрите учители няма да могат да подбуждат любопитството, щом учениците могат да го удовлетворят вкъщи със собствения си компютър.

Най-накрая ще има възможност за всеки младеж и всеки възрастен да учи това, което иска, с темпото и начина, по който иска. Образованието ще стане забавно, защото ще идва отвътре, а няма да е насилствено налагано отвън...“ (Azimov). Погледнато в контекста на сегашната ситуация, прогнозата на именития фантаст е изключително актуална с изключение на виждането му за ситуацията с доброволното приемане на компютърното обучение. Действителността е коренно различна.

Но дали всъщност ситуацията, която наложи дистанционното преподаване в по-големи мащаби, не е и за добро?

В началото на XXI в. стартира проектът „Български виртуален университет“ (БУВ), чиято амбиция е първоначално да бъде национален образователен портал към всички университети в страната, като неговите независими функции и значение постепенно да се увеличат (Mitova). Планира се да започне създаването на регионални виртуални университети и на мрежа от взаимносвързани виртуални библиотеки. Една от целите на БУВ и на програмата като цяло е създаването на софтуерни платформи за електронно обучение, както и на виртуални библиотеки, центрове за дистанционно обучение, виртуални университети и кампуси. Друга също толкова важна цел на БУВ е да се насърчи интеграцията на българските виртуални образователни програми с европейските в световното образователно пространство. Перспективата на подобно обучение се проявява в дните, когато планетата е обхваната от епидемия. Развита мащабна национална програма i-България за компютризация на българските училища, за изграждане на верига от обществени телецентрове в цялата страна, както и за свързване на всички университети и научни институти с високоскоростна интернет мрежа дава своя нагледен резултат.

Обучението чрез електронни и телевизионни медии отново извежда на преден план графичната визия на предлаганите продукти, както и необходимостта от по-голяма застъпеност в тези продукти на българската кирилица. Краят на миналото и началото на настоящото столетие се смятат

за най-плодотворни по отношение на теоретичното стандартизиране и графичното усъвършенстване на шрифтовете и тяхната типографска терминология. С навлизането на дигиталните шрифтове чрез масовизацията на компютърните технологии се разширява и полето за тяхното приложение. Налице са стотици професионални и непрофесионални организации, сдружения и групи, които активно развиват и популяризират графичната визия на този вид шрифтове.

През вековете човешката мисъл е била представяна чрез говоренето и писането. Шрифтът оформя обществения вкус и е редно да имаме чувство към него, особено към българските кирилски шрифтове. Шрифтът е част от изкуството и културата на дадена епоха и ако е подходящо използван, може да обогати визуалната картина на предлагания продукт. Разнообразието от шрифтове, които са в употреба днес, доказва наличието на различни културни ценности, прави различните култури по-близки и достъпни чрез разширените възможности за достъп до информация.

Колкото и да са „невидими“, шрифтовете са нещо специфично, но и детайл от общото. Последното е една от причините електронните медии да не обръщат внимание на вида кирилица – руска или българска, която използват във визията на своя продукт. Спецификата на шрифта е в областта на интереси на ограничен кръг от хора, повечето – специалисти, свързани със създаването на български кирилски шрифтове, и графични дизайнери. Но това знание не би и трябвало да е масово, тъй като се употребява от повечето хора като краен продукт. Те не се замислят за дизайн, духа, облика и функцията, които конкретният шрифт ще придаде на конкретния дизайн или бранд. Шрифтът, като своеобразно изкуство, притежава неговите компоненти, един от които е, че всички го потребяват, без всички да го разбират. Той е част не само от нашата култура, а и от културата на много европейски народи.

България винаги е имала традиция в изкуството на шрифта, една приемственост, която е част от развитието на културата на нацията. Тази традиция е част от еволюционното израстване на нацията, от това тя да е на нивото на останалите европейски народи. Еволюцията на шрифта е общовалидна, но и с характерните особености на отделните държави.

Дигиталната ера предизвиква раздвижване на световния пазар на шрифтове, което възникна традиционно в страните от Западна Европа. Огромният руски пазар също не изостава и изисква от майсторите на шрифтове да създават нови кирилски шрифтове. За този факт споменава в свое интервю един от най-големите производители на кирилски шрифтове – руски и български – Светослав Симов – Свет, собственик на „Fontfabric – Дигитална букволеарна“: [В Русия – бел. моя, X. X.] Там държат много на кирилицата си, много западни брандове са на кирилица, нещо, което тук не

може да видим. И ние можем само да вземаме пример, в това отношение това е идентичност...“ (Slav).

Фирмата на Светослав Симов е основен радетел и двигател за развитие и разширяване на използването на българската кирилица. От години тя е неизменно в първите 50 в класациите „Най-продавани“ на сайтове като MyFonts.com, Fonts.com, FontSpring.com. Разделянето на кирилицата на руска и българска е както условно, така и строго специфично. Спецификата на българската е, че тя стои по близо до естественото писане, претърпяла е еволюционно и историческо развитие – особено видно в повечето главни букви. За сметка на това редовните са типично български, продукт на хилядогодишното развитие на нашата азбука. Новите технологии позволяват много по-лесното правене на шрифтове, те са непрекъснато развитие на писмото, вдъхновено от нуждите на продуктите и технологиите.

Визуалният елемент е важен в дигиталния свят, на първо място, защото първосигналното възприемане е визуалното. Без значение от естеството на визуалната част (рекламна визия, принт материал, уебсайт или друго), това е първичният контакт с потребителя, който е съответно и краен клиент. Затова е много важно точно във визуалната част да може потребителят да се запознае с българската кирилица, без да се съобразява с нейните предимства и естетически качества. Българската кирилица присъства навсякъде около нас със спецификата на редовните букви, почиваща на първоосновата – ръкописния шрифт на старославянските книги. Това прави българската форма по-разпознаваема за околното, което не се изморява при четене – процесът на четене не е буква по буква, а силуетно, по редове, по групи от букви и думи. Уникалният силует на знаците в словосъчетанието създава съответно уникален силует на цялата дума.

Поведението на авторите се диктува от динамиката на пазара и реалната употреба на нови авторски шрифтове, но така е било във всяка епоха. По същността си дизайнът на буквата е призван да следва функцията, да намира конкретни решения на естетически, комуникационни или функционални проблеми. Уникалната ситуация днес, когато поради стеклите се обстоятелства се налага интензивно използване на дигитални продукти и електронни медии, може да спомогне за безболезненото масово навлизане на българската кирилица в предлаганите на потребителите продукти. Вече повече от десетилетие радетелите за навлизането на нашата кирилица на официално и ежедневно ниво провеждат многобройни акции, събития, изложби и лекции, свързани с темата, но невинаги срещат разбиране от държавните органи и институции. Неразбираемо е, когато имаш свой собствен вариант на кирилицата, а този вариант е и първообраз, да използваш руска кирилица. Особено при наличието на множество български графични дизайнери, занимаващи се с калиграфия и изкуството

на шрифта – хора, приели традицията на творците, работили преди тях и развиващи това изкуство в днешно време. Приемствеността е част от еволюционното развитие на една нация, от нейната култура, от академичните ѝ традиции, от нейното израстване.

Упоритата работа на българските шрифтописци доведе до създаването през последните години на множество сериозни шрифтови семейства на българска кирилица с конкретно и общо приложение, включително такива, създадени с мисъл за спецификите на дългите текстове и продължителното четене. Благодарение на този труд българската кирилица днес е в разцвет и бавно, но сигурно изпълнява мисията си да решава редица от належащите проблеми в типографията, за което ѝ помага специализираното образование в областта на шрифтовия дизайн.

Изкуството на калиграфията и шрифтовия дизайн е в своеобразен ренесанс с развитието на компютърните технологии. На базата на традициите на старобългарската ръкописна книга, на българската печатна традиция, се създават нови семейства шрифтове с българска кирилица. В момента съществува тенденция голяма част от наследството на утвърдените ни шрифтописци, наложили визуалните норми, с чиито културни и исторически корени се гордеем и ни представят пред европейската и световната общност, да бъде дигитализирано, за да може тази красота да достигне чрез новите технологии до повече хора и да бъде внедрена в типографията. Настъпилите резки промени в начина на преподаване са подходяща възможност за приобщаването на обучаваните към естетиката на родната ни кирилица. Образованието вероятно ще се промени, ще се промени и основното средство, чрез което се извършва то – компютърът, като това няма да предизвика края на образователната система в този ѝ вид. Училищата несъмнено ще продължат да съществуват.

ЛИТЕРАТУРА

- Теофилакт** Български. *Пространно житие на Климент Охридски*. [//www.promacedonia.org/bugarash/ko/teofilakt1.html](http://www.promacedonia.org/bugarash/ko/teofilakt1.html) [online 30.04.2020]
Азимов, Айзък. Роботи, компютри и живот в Космоса – 2019-а през погледа на Айзък Азимов: <https://webcafe.bg/obshtestvo/88652025-roboti-kompyutri-i-zhivot-v-kosmosa-2019-a-prez-pogleda-na-ayzak-azimov.html>, [online 30.04.2020]
Митова, Деница. Български виртуален университет – история, приложение и цели: <https://cutt.ly/euTRTKU> [online 30.04.2020]
Светослав Симов / интервюто взе Слав. <http://12mag.net/people/svetoslav-simov/>

REFERENCES

- Teofilact** Balgarski. *Prostranno zhitie na Kliment Ohridski*. [//www.promacedonia.org/bugarash/ko/teofilakt1.html](http://www.promacedonia.org/bugarash/ko/teofilakt1.html) [online 30.04.2020]
Azimov, Ayzak. *Roboti, kompyutri i zhivot v Kosmosa – 2019-a prez pogleda na Ayzak Azimov*: <https://webcafe.bg/obshtestvo/88652025-roboti-kompyutri-i-zhivot-v-kosmosa-2019-a-prez-pogleda-na-ayzak-azimov.html>, [online 30.04.2020]

Mitova, Denitsa. Balgarski virtualen universitet – istoria, prilozhenie i tseli: <https://cutt.ly/euTRTKU> [online 30.04.2020]
Svetoslav Simov / Intervuto vze Slav. <http://12mag.net/people/svetoslav-simov/>

CONTEMPORARY TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE CULTURE OF DIGITALIZATION

Abstract: *Bulgaria has been constantly part of the European cultural community and the country itself is a connection for the transfer of cultural influences. We have presented this link to other countries and people who use and used the Cyrillic alphabet. The contemporary information technologies, the creation of e-learning software platforms allow the integration of the Bulgarian educational programs with the European and world ones in the virtual educational space. The education through electronic and television media again brings ahead the graphical vision of the products offered, as well as the need for greater presence of the Bulgarian Cyrillic in these products.*

Keywords: *Bulgarian Cyrillic; digitized fonts; educational platforms*

Assist. Prof. Hristo Hristov, PhD
Department of Culture, historical heritage and tourism,
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko Shosse Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: h.hristov@unibit.bg